

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Problemata Evangelica Ut plurimum Emblematis
Coronata. Sive Quæstiones Curiosæ In singula Evangelia
Dominicarum Totius Anni**

Hartung, Philipp von

Egræ, 1689

Problema XX. Qui, & Quare cogitent mala? Dominica XVIII. Post
Pentecosten. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Matth. 9. v. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76102)

PROBLEMA XX.

Qui, & Quare cogitent mala?

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?

Matth. 9. v. 4.

§. 1.
Pharisæi
similes pavonibus.

è quære ò optime Jesu cur mala in cordibus suis cogitent, in promptu tibi que apprimè perspecta est ratio, mala cogitant, quia mali sunt. mali corvi malum ovum. foetus cordis sunt cogitationes, à corde malo non nisi malæ concipiuntur. Ut quid cogitatis mala ò Pharisæi, nisi quia ipsi blasphemi pro blasphemio sanctissimum censetis DEi filium? Pavonem scribit Anglicus Bartholomæus l. 12. de proprietatibus rerum c. 31. cum femella posuit ova, persequi marem & reperta frangere. cur hoc? an natura invidet nobis propagationem volucris tam nobilis? Scorpio jure devorat foetus suos, quia noxii sunt, cur pavo? ò Auditores nec omne quod splendet aurum est, nec omne quod bonum videtur, reverà tale est. Pavo habet pennas Angeli, sed gressum furis, caput serpentis, vocem diaboli. meritò adhuc in ovo ab ipso patre ad necem quæritur. Pavones erant Pharisæi, ad speciem Angeli, sed cum de proximo loquendum, detrahebant tam liberè, ut vocem haberent diaboli, caput serpentis,

quia invidiâ pleni & dolo erant, gemina illius, qui ex invidia abstulit paradysum, gressus furis, quia sub prætextu pietatis spoliabant viduas & pupillos hæreditatibus. in hac tamen parte pavonibus deteriores, quòd suos foetus non quæserint, cogitationum inquam suarum malitiam non scrutati sint, neque in radices earundem investigarint. quas dum ego in lucem hodiernam profero, nolite cogitare mala in cordibus vestris, quia ut dubitare non possum, ad Bonos loquor & Bonas,

Impudentissimus Orci canis ausus allatrare DEi filium, imò & mordere nisus, super templi pinnaculum eundem extulit & extemplo super montem excelsum statuit, omniâque regna mundi & gloriam ostentavit, ut lapsum pervaderet. unde hæc insolens audacia? respondet Author imperf. hom. 5. sicut diabolus concupiscentiâ vanæ gloriæ ipse ruit de cælo, nam cum esset angelus, volens se ostendere DEum, perdidit & illud quod erat; sic putavit & Christum concupiscentiâ vanæ gloriæ ferri; nam sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus, sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse est malus.

§. 2.
Ideo demontentat Christum ad superbiam quia superbus ipse.

Com-

§. 3.
Adam genuit filium Seth ad suam non DEi similitudinem quia vitiatam.

Compendium Geneſeos ponens Moyſes ſic inquit c. 5. v. 1. & 3. *Hic eſt liber generationis Adam in die quâ creavit DEus hominem. Ad ſimilitudinem DEi fecit illum. Adam genuit filium ad ſimilitudinem ſuam.* in quibus obſervandum verbiſt eſt, quòd Adam dicatur factus ad ſimilitudinem DEi, Seth verò genitus ad ſimilitudinem Adami, cur non potiùs ad ſimilitudinem DEi? quia natura vitiatâ originali culpâ non potuit aliam generare naturam, quàm ſibi ſimilem. animadverſio hæc eſt Toſtati: *Dicitur genuiſſe ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, & non ad imaginem & ſimilitudinem DEi, quia natura corrupta prolem ad DEi imaginem & ſimilitudinem referre non potuit, ſed talem genuit qualis erat.* qualis pater, talis filius, qualis author, talis conceptus, qualis pictor, talis imago. Similiter tales quiſque format imaginationes, qualis ipſe eſt; iudicia ad imaginem vitæ morumque ſuorum generat, ut quotidiana docet experientia. omnes mendaces putat, qui nunquam verum loquitur: omnes pro criticis habet, qui neminem non cavillatur. Hoc eſt quod Chryſoſtomus aſſeveravit homil. de David & Saul: *Plerumque vulgus hominum ex ſuo animo de aliis iudicat: velut qui ſepè inebriatur, haud facile credere poteſt eſſe quempiam hominem ſobriè frugalitèrque bibentem: qui ſcortis indulget, etiam pudicè viventes habet pro incontinentibus.*

§. 4.
Cain putat omnes eſſe homicidas, quia ipſe talis.

Hoc eſt proprium malorum ait S. Thomas Aquinas in c. 7. Joann. ut credant, alios ſimiles eiſ animi paſſiones habere. Fratricidam Cainum maledictione juſtus DEus percufferat: *maledictus eris ſuper terram;* at ille conſuſionem mox temeritate pleniffimam infert: *omnis igitur qui in-venerit me, occidet me, quis ille omnis? an pater an*

mater? crudeliſſimus iſte fraticida quia fratri non pepercit nec ab ulla creatura ſibi parcendum putat. nimirum ut ex Auguſtino juſ loquitur C. nonnulli diſt. 46. *malus malum, bonus ſemper bonum præſumit.* Dam-natus epulo preces ſuas non vertit ad Lazarum, ſed ad Abrahamum, quia adhuc malevolentiam in ſantum mendicum flagrabat, & juxta affectum ſuum crudelem metiebat & Lazari cor, quaſi immite ac ferum. audiamus Theophylaſtum: *Cur non vertit ſermonem ad Lazarum, ſed ad Abraham? confundebatur fortasſe exiſtimans Lazarum vindictæ avidum, & ex ſuis cauſis iudicabat illum, immiſericors epulo iudicabat & Lazarum talem eſſe.* Et hoc parum eſt, quòd homo hominem talem cenſeat, qualis ipſe eſt, in ipſummet adeò DEum venena audet effundere & Deum de ſuo metiri. *Quàm bonus Iſraël DEus hiſ qui recto ſunt corde* exclamat facer Citharæduſ, tam bonum habemus DEum, ut melior eſſe non poſſit; ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos facit; benefacit malevolis, prævenit omnes gratiſ, nec momentum abire ſinit, quo non conferat novum cuiſlibet beneficium. Bonus eſt etiam erga damnatos, damnandòſque, imò hiſ longè majora præelectis confert beneficia. nihilominuſ tamen cum omnibus tantoperè benefaciat, non ſatiſfacit niſi boniſ, eſſi in ſeiſpo infinite bonus ſit, malis autem non videtur bonus eſſe. *quàm bonus Iſraël DEus hiſ qui recto ſunt corde?* qui autem depravato ſunt corde, talem ſibi metiuntur & mentiuntur DEum, quales ipſi ſunt, ita ut apud Sanctòſ DEus audiat ſanctus, apud perverſoſ audire debeat perverſuſ. Auguſtini hæc eſt Commentatio in Pf. 44. *ait in alio loco Pfaltes: cum Sancto Sanctuſ eris, & cum per-verſo per-verſuſ eris, non quia*

§. 5.
Maluſ homo etiam Deum malum putat.

Pf. 72. v. 1.

quia peruersus DEus, sed quia peruersi peruersum eum putant. placet tibi bonum, bonus est DEus, displicet tibi quasi prauus est, curuus est ad te DEus, tua curvatura facit hoc, nam illius reſtitudo ſemper manet. audi in alio Pſalmo: quàm bonus DEus Iſraël reſtis corde.

§. 6.
Adam &
Nabuchodonosor
ex ſuo metiuntur
DEum.

Quamdiu reſto corde Adam fuit, non timuit Deum, non erubuit, non ſe abſcondit, at poſtquam concupiſcentia illi potior fuit præcepto Dominico, abſcondit ſe & nuditatem prætexit: timui eò quod nudus eſſem, & abſcondi me Genes. 3. v. 10. ecce Adam ex ſua erubeſcentia metiebatur Deum, quaſi hic pudeſieret ex nuditate corporum, ſicut ipſe nudus erubeſcebat. non ità mi Adam, DEI oculis omnia nuda ſunt, nec ideo minùs videt, quòd veſtibus teſtus ſis aut abſconditus, imò ità te citiùs inueniet, prodet, confundet, quòd tu DEum ex te depingas.

Absurdiùs Adamo Nabuchodonosor deliquit, cùm ita de DEO iudicauit Daniel. 4. v. 31. & 32. Regnum ejus in generationem & generationem, juxta voluntatem ſuam facit tam in virtutibus cœli, quàm in habitatoribus terra, & non eſt qui reſiſtat manui ejus. audiſtis impij Regis blaſphemiam? venenum Sacharo condit, fel melle tegit, vitium in medio collocat, dum dicitur: juxta voluntatem ſuam facit, quaſi diceret: non attendit quid expediat creaturæ ſed quid arrideat ejus potentia. voluntas illius pro fulmine eſt, quo ſternit omnia. Reclamat blaſphemo Regi S. Hieronymus: loquitur quaſi homo ſecularis, non enim quod vult hoc facit, ſed quod bonum eſt, hoc vult DEus. aurea proriùs Doctõris Maximi ſententia, unde bonus quiſque ingens in omni caſu ſolatium hauriat. Non agit Deus cæcè, non agit tyrannicè, non quærit ſuum intereſſe, ſed no-

ſtrum unicè ſpectat emolumentum, neminem creavit ut damnet, neminem deſerit priuſquam deſertus fuerit, neminem flagellat ut perdat, neminem tentat, ut condemnet. at unde Rex Nabuchodonosor talem de DEo concepit exiſtimationem, quaſi à ſua Omnipotentia cæcè ſe finat abripi, nec attendat, quid magis expediat? ipſemet talis fuit, quaſi Juuenalis depingit: Sic volo, ſic jubeo ſtat pro ratione Voluntas. Loquitur ut homo ſeculi, loquitur in opprobrium ſuum; quiſquis enim malè ſentit ſive de DEo, ſive de proximo ſuo, certum ſibi opprobrium adſciscit: amputa opprobrium meum rogat Pſaltes Pf. 118. v. 39. quod ſuſpicatus ſum, hoc eſt, ut Cardinalis Hugo interpretatur: fac nè malum ſuſpicer de alio, quod ſi faciam eſt opprobrium meum, quia & falſum iudico, & me talem qualem eum ſuſpicor eſſe vel fuiſſe oſtendo. Similiter S. Auguſtinus in Pf. 118. amputa opprobrium meum, quod de aliis ſuſpicatus eſt, hoc enim procliuius homo ſuſpicatur in alio, quod ſentit in ſe ipſo.

Joann. 8. adducunt mœchorum Duceſ phariſæi adulteram in flagranti flagitio deprehenſam ad tribunal JEſu: Magiſter hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio v. 4. lex noſtra Levit 20. v. 10. fert lapidationis ſententiam. tu ergo quid dicis? cur à mne potiorem legis habes, quàm meretricis, quid tuo voluntas in corde, quid decidis? O temerarii nebulones, meus JEſus non eſt tam præceps, ut parte inauditâ alterâ ferat ſententiam, fortè oppreſſa eſt ſicut Thamar ab Ammone 2. Reg. 13. fortè interceſſit ignorantia inculpata. Tacet itaque JEſus Juedex omnium, cui Pater omne dedit iudicium, tacet inquam, & non condemnat. illi autem non deſiterunt cum ſuo Ergo. cùm ergò perſeuerarent interrogantes eum erexit ſe v. 7. ſcri-

§. 7.
Cur Phariſæi adulteram adducant ad Chriſtum.

scripsit interea Iesus, & quid scripsit? sunt, qui putent, fatalia hæc verba: *Mane Thebel Phares*, quæ Daniel. 5. in convivio, Balthafaris Anno mundi 3516. digiti ignoti Scribæ scripserant in pariete aulae contra candelabrum, nunc à Jesu denuò exscripta fuisse. Dionysius Carthufianus censet exarata hæc verba: *Terra judicat terram*. alii eadem verba quæ dixit: *qui vestrum sine peccato est, primus in eam lapidem mittat*. S. Ambrosius ep. 79. ait scriptam fuisse sententiam: *festucam quæ est in oculo fratris tui vides, trabem verò quæ in oculo tuo est non vides*. S. Hieronymus lib. 2. contra Pelag. scripsit eorum qui accusabant peccata mortalia juxta illud Jerem. 17. *recedentes à te in terra scribentur*, quæ singuli legentes & se velut in speculo contemplantes, remiserunt ab accusatione & judicio & condemnatione: *unus post unum exhibat incipientes à senioribus* v. 9. ostendit iis Iesus, si ipsi noneffent adulteri, adulteram non adduxissent, non accusassent. Christianè Seneca lib. 7. de beneficiis: *fortasse vitium de quo quereris in sinu invenies, si te diligenter excusseris, uti merito in tuum ipsius sinum inspicere possis ac debeas, & quoties de alio succurrit improba cogitatio dices: hæc (& his graviora) & ipse commisi*. sed nimirum videmus mantissimam non mantiscam nostram, quæ à tergo est, uti fecit Moyses Ab. accersitus ad judicandum fratrem. vel patrâsti vel patrabis similia, ut in se expertus est Vir Sanctus Machates teste Cassiano lib. 5. institut. c. 30. *mibi manifestè compertum est iisdem vitiis hominem illigari, in quibus de aliis judicare præsumserit*. maneat ergò vera paræmia: mala mens, malus animus. ostendunt, quàm sanctè ipsi vivant, qui malè de omnibus suspicantur S. Hieronymus ad Vigil. in principio.

Qui nausèa & vertigine laborant ait Gregorius Nazianzenus orat. 16. omnia sursum deorsumque verti putant, cum ipsi vertantur. ita perverfi pervertunt omnia, juxta tritum illud: Omnia perverfæ possunt pervertere mentes. Dorotheus verò doct. 16. ait: *melancholici quidquid sumunt, vertunt in bilem, hydropici in aquam, in flavedinem icterici*. sic animæ malè dispositæ unaquæque res quamvis bona & utilis suo vitio nocet.

Jobum gravissimè afflictum convenère amici, non ut solatores sed censores, pungebant enim eum quasi hypocritam occultis scaten-tem criminibus, ob quæ adeò enormiter è DEo vindice plecteretur. ad quos ille conversus in hæc verba prorupit c. 19. v. 22. *quare persequimini me sicut DEus?* non est satis quòd me flagellet omnipotens, etiamne vos iniquis lingvis flagellatis? *quare sicut DEus?* o Job quid loqueris? si te persequuntur sicut DEus, ergò faciunt optimè, quia se conformant Deo. sile, nè querere, DEus te persequitur justè, si illi sicut DEus, ergò justissimè atterunt, te. respondet pro afflictissimo Jobo S. Gregorius lib. 25. fol. 90. non ita intelligenda sunt verba mea: sicut DEus, hoc est, acsi vos o amici nullis miseriis effectis obnoxii: ita me ex infirmitatibus meis affligitis, acsi ipsi more Dei de infirmitatibus meis nihil habeatis. Bona est hæc verborum Jobi interpretatio, sed meo judicio melior adhuc, quam S. Paschasius lib. 2. c. 1. attulit: *quare persequimini me sicut DEus, verba sunt non conquerentis sed in crepantis. quomodo vos inquiritis in statum conscientie meæ, & judicatis me de internis, quod soli DEO competit?* Auctori tantum debetur hoc privilegium, ut conscientiam possit intrare: secretam hanc clavim soli sibi re-

§. 8.

DEO se affimilat qui de inter- nis judicat.

servavit: ego Dominus scrutans cor Jerem. 1. v. 7. de internis alios censurare, est se Altissimo æquiparare, quid? cogitare de altero mala in cordibus suis, est dæmonem incarnatum repræsentare. *Emulantur divinitatem* ait Tertull. Apolog. 22. *dum furantur divinitatem*, hoc est, dum usurpant judicandi alios maxime de internis facultatem. Quod Achab ad Prophetam dixit 3. Reg. 20. hoc aliquando tibi DEus repetet, quisquis mala de proximo tuo in corde tuo cogitas: *hoc est judicium quod ipse decrevisisti*, quisquis malè de aliis sensisti, malum te ipsum effecisti.

§. 8.
Repre-
henditur
malus ado-
lescens
qui Chri-
stum vo-
cat bonū.

Marci 10. blandissimis verbis Christum interpellat adolescens: *Magister bone quid faciam, ut vitam æternam percipiam*. sensit aculeum Dominus & reposuit: *quid me dicis bonum? quid? bonum? quis te ò Christe bonum non dicat, qui ipsissima Bonitas es; nemo te melior, quia ter optimus es. nemo locutus est veriùs. si veritatem ergò locutus est adolescens, laudari & amari dignus est. at JESUS scrutator cordium scit, quid cui respondeat: *versuta interrogatio* ait S. Ambrosius lib. 8. in Lucam *Et ideo acuta responsio*. adulator ille vafer fuit & censor pessimus, censuit enim Christum non esse DEum, bonum nihilominus appellavit, unde Christus: quomodo tu me confiteri audes bonum, quem diffiteris in animo tuo DEum? seu ut Ambrosius: *quid me dicis bonum, quem negas DEum?* quid bonum dicis, cum bonus nemo nisi solus DEus? neminem tu vocaveris bonum, qui ipse malus es, & ideo de Bono sentis malè, cumque bona loqui videris, sentiendo interim malè non laudem sed vituperium, non amorem sed odium,*

non beneficium, sed supplicium promereris.

Quare si apud DEum & homines bene audire volumus, sentiamus de proximo in bonitate, sicut Joseph de Sponsa sua, sicut tres Reges de Herode, sicut undecim discipuli de Juda. Dixerat Christus: *qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet* Matth. 26. v. 23. nec tamen mali quidquam bonus Apostolorum chorus suspicabatur: *Cum enim longè à tali scelere abessent, nec de aliis suspicabantur* S. Chrysostr. hom. 71. in Joannem. Tres Reges quærunt in alieno regno nō onatum Regem, nihil sinistrum de Herode suspicati: *quia bonà erant mente præditi, talem quoque Herodis mentem esse credebant* ait Balthasar Arias ferm. 2. de Epiphania. Joseph cum esset justus, noluit traducere gravidam virginem, quia possibilis esse credebat mulierem sine viro posse concipere, quàm Mariam posse peccare ait S. Chrysostr. Voluit tamen dimittere quoniam *magnum Sacramentum in ea cognoscebat, cui approximare se indignum aestimabat* Origenes apud D. Thom. in cat. Horum exemplo cogitemus de proximo mali nihil, de nobis verò boni nihil; & erimus boni, boni valde.

§. 9.
Bene cogitare de aliis Bonorum est.

Chrysostr.
hom. 1. in
Matth.

Denique ut Problematis hodierni resolutionem: *Qui Et Quare mala cogitent* in Emblemate assignem, Aquilam prope Corvi nidum colloco, quæ infausta ave expulsâ, ova pariter confringit, nè mali superfit propago, nam Mali corvi malum ovū. inscribere lemma: *ab Ovo mala multa sequuntur*. Vel Liliū fingamus, in cujus cor sive bulbū, qui speciem cordis refert, si aiter infundatur liquor, totum nigres-

§. 10.
Emblema.

grefcit liliū. lemma ꝫ indicium milititer ex malitia oris & operis praecordis. ex nigrore videlicet liliū in- vitatem cordis concludamus. fectionem radicis colligimus ; fi-

PROBLEMA XXI.

Quid Vestis Nuptialis significet ?

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

*Amice quomodo huc intrâsti non ha-
bens vestem nuptialem? Matth.*

22. V. 12.

§. I.
Cultiori
vesti ad-
scribit cõ-
viva ad-
missionem
ad epulas.

Narrant mercatorem Florentinum in more positum habuisse, ut singulis Dominicis, festisque diebus ad frugale admitteret epulum, quotquot prandere unà luberet, dummodò honesto præditi amictu comparerent. Accidit aliquando Civem ingenio, quàm opibus locupletiore ad mercatoris comparere janua, atque ad solitum prandium cupere admitti; verùm quia laceris indutus erat vestibus repulsam pati debuit, donec comparato nescio unde honestiori vestimento compareret denuo ad mercatoris ostium, ubi sine mora admissionem impetravit. Qui, dum prandium hilariter peractum esset, & convivæ cæteri modimpe- ratori suo liberales referrent gratias, tunicam exiit, & non hospiti, sed vesti gratias egit, quòd huic præ illo admissionem ad epulum deberet. Vesti itaque profundissimam reve-

rentiam exhibuit, osculum fixit, gratiarum verba protulit, & gratitudinem non sine spectantium joco, planctūque dixit. Quidsi & hodierni Evangelici convivæ, gratias potius vesti, quàm Regi egissent, quòd ad nuptiales recepti epulas, lautissimè festivissimèque habiti sint? potuissent sanè, nisi vestem nuptialem non alteri, quàm ipsimet Regi in acceptis referre debuissent; ab hoc enim non tantum gratiosè invitati, sed & congruis vestibus donati sunt, ut nisi sordidi esse vellent, malè vestiti comparerere non possent. Verùm cum hæc vestis Evangelica non corpus ornet, sed animam, (sicuti epulum non est sensuum, sed affectuum) quærere meritò quis possit, quid ea vestis propriè significet, quàm nos indui Rex supremus tantopere desiderat, ut non nisi bene vestitis convivium regale indulgeat, carceres alioquin & compedes, æternaturaque supplicia minetur? Omis- sis plurimis interpretum opinionibus,

Problemata P. Philippi Hartung.

Q

bus,